

Siirtolaisuudesta Amerikkaan.

I.

„Rikkaasen Amerikkaan!” Tämä on jo vuosikautsi ollut tuhansien suomalaistenkin tunnussanana. Amerikkaan pyrkii köyhä isoperheinen työmies ja mökkiläinen, tänne siirtyy tyytymätön, aina uutta ja parempaa etsivä nuorikansa, vieläpä moni toimeentulewa talonpoikakin. Lopuksi hyväksi annetaan vielä Amerikan matkapassi kymmenille hunningolle joutumaisillaan olewille herran-aluille ja ylioppilaille. Lyhyesti: Tänne tulee kansaa kaikenlaista, eri sukupuolista ja säätyluokista, saamaan onnea parempaa kuin köyhä Suomi antaa woipi.

Lienee turhaa umpimähkään siirtolaisuutta wastustaa. Siinä on paljon oikeutettuaakin. Yrittelewäisyys saa aina Amerikassa enemmän kehoituksia kuin kotimaassa, ja palkka maksetaan työkywyn ja ahkeruuden mukaan, jotenka reippaalla työmiehellä on täällä mahdollisuus tulla pikemmin omakantaiselle asemalle warallisuuden suhteen kuin Suomessa. Lukemattomat suuremmat ja pienemmät kotiin lähetetyt rahasummat (w. 1889 esim. luultawasti liki puoleen 4 milj. markkaa) owat siitä todistuksena. Myöskin ne, joiden entisyys on Suomessa esteenä kaikille pyrkimyksille parempaan, woiwat täällä Atlantin toisella puolen alkaa uutta elämää ja tulla kunnan ihmisiksi, joskin toisista täytyy sanoa: ”wie sika Saksaan, tuo sikana takaisin!”

Amerikan eduista ja warjopuolista saam-sitten tarkemmin puhua. Aluksi nyt katsokaamme kylwön tekoa. Eli tapaa millä useimmat isänmaansa jättäwät. Siitä saamme jo wähän aawistusta, minkä moisiksi hedelmät useimmiten tulewat.

Ajattelemattomuus ja kewytmielisyys lähdön päättämisessä ja walmistuksessa owat melkein ihmeteltäwät. Tulee joku kirje, kuinka se ja se on rikastunut, tulee naapurin waimolle 500 markkaa rahaa, tulee joku kiiltosaappainen rahoja kilistelewä siirtolainen takasin, kehuu, kuinka hän 15 markkaa päiwässä ansaitsi, ja silloin usein koko kylän miehinen wäestö jättää taatun, joskin niukan toimeentulon, wanhemmat, waimon ja lapset, Amerikan kuumeen waltaamina pilettiä ostamaan ja rahaa

Siirtolaisuudesta Amerikkaan.

I.

„Rikkaasen Amerikkaan!” Tämä on jo vuosikautsi ollut tuhansien suomalaistenkin tunnussanana. Amerikkaan pyrkii köyhä isoperheinen työmies ja mökkiläinen, tänne siirtyy tyytymätön, aina uutta ja parempaa etsivä nuorikansa, vieläpä moni toimeentulewa talonpoikakin. Lopuksi hyväksi annetaan vielä Amerikan matkapassi kymmenille hunningolle joutumaisillaan olewille herran-aluille ja ylioppilaille. Lyhyesti: tänne tulee kansaa kaikenlaista, eri sukupuolista ja säätyluokista, saamaan onnea parempaa kuin köyhä Suomi antaa woipi.

Lienee turhaa umpimähkään siirtolaisuutta wastustaa. Siinä on paljon oikeutettuaakin. Yrittelewäisyys saa aina Amerikassa enemmän kehoituksia kuin kotimaassa, ja palkka maksetaan työkywyn ja ahkeruuden mukaan, jotenka reippaalla työmiehellä on täällä mahdollisuus tulla pikemmin omakantaiselle asemalle warallisuuden suhteen kuin Suomessa. Lukemattomat suuremmat ja pienemmät kotiin lähetetyt rahasummat (w. 1889 esim. luultawasti liki puoleen 4 milj. markkaa) owat siitä todistuksena.

kokoomaan. Samoin nuoret tytöt näkewät walokuwissa tuttawansa ryökinöinä, krimsuissa ja kureliiweissä, silloin hekin walmiit menemään mukana. Mutta että Amerikassa ensiksi on wentowieras kielli, toiseksi työpaikoista jo suuri kilpailu ja kolmanneksi kowa työ ja lawea manner, se ei juolahdu olenkaan mieleenkään. Yksinpä siwistyneet opettajattaretkin, joiden pitäisi hiukan enemmän ajatella, lähtewät Newyorkiin ja luulewat sinne päästyään kaikki elämän urat olewan awoinna ja heitä waan

odottamassa. Ehkä lienewät huwimatkaillijain liialliset ylistykset siihen osaksi syynä.

Jonkinlaista huolta kuitenkin aineellisesta matkawalmistuksesta pidetään. Piletit, passit, taskumatti ja ewäsnyytti muistetaan kyllä mukaan ottaa, otetaanpa joku markkanen waroilta kukkaroonkin, mutta sieluparka saa aiwan ilman huolenpitoa jäädä. Hengellisessä suhteessa ollaan jos mahdollista vielä kewytmielisempiä.

Käypäs esim. Hankoniemelle, kun täältä Erpress lähtee. Näet kuinka kristitty Suomen kansa, joksi sitä niin mielellään sanotaan, jättää maansa!

Jo paria päiwää ennen kokoontuu sinne kaksi, kolmesataa nuorta miestä ja naista ympäri Suomen, ja juoden, remuten ja tanssien odotus – ja lähtöhetket wietetään. Laituri ja laiwankansi owat tanssittuwan, ja nuo loppumattomat, kansan parasta tarkoittawista anniskelupaikoista aina täyttawät aina täyttawät taskumatit tekewät kaikki nurkat kapakoiksi. Katsopas tuotakin poikasta! Tuskin on rippikoulusta päässyt ja tuolla nyt laiwan alakerrassa lian ja oksennuksen seassa werkawaatteissaan tyytywäisenä kieritseleitse. Wiina on tehnyt hänestä eläimen! – Tuntuu melkein kewyemmältä, kun laiwa ja sen lasti wihoinkin hurraahuutojen kaikuessa laiturin jättää.

Näin huolettomina, ainakin huolettomiksi teeskenellen kulku aljetaan, ilman rukousta, ilman Jumalaa ja Isää, jopa useimmat ilman Uutta Testamenttiäkin. Monella se kyllä olisi ollut, ehkäpä on annettu rippikoulunkin muistoksi, mutta lähtökiireessä on se unhotettu. Toiset taas eiwät ole koskaan tulleet ostaneeksikaan sitä, sillä ”kristitty” kansamme kowin wähän raamattua lukee ja wiljelee, ja sen tähden ei nytkään ole tullut ostaneeksi. Ensin kaikki maallinen on etsittäwä, sitten wasta Jumalan waltakunta.

Tauti on siis tunnettu, epäkohdat owat esillä, mutta mitä on tehty niitten korjaukseksi. Me wälittelemme, surkuttelemme, mutta emme wiitsi astua alas mukawuudestamme laupiaan samarialaisen työtä tekemään. ” Eihän se lähinnä minulle kuulu!” Näinkö Suomen kristityt, papit ajattelisivat? – Häpeään saattaisi silloin meidät ulkomailaisten esimerkki.

Hullissa, jonka kautta suurin osa Ruotsin, jopa Suomenkin siirtolaistulwasta kulkee, alkoi eräs englantilainen lähetystoimen heitä warten, warta wasten tähän työhön opiskeltuaan ensin ruotsin kieltä. Hän kokosi ruotsia puhuwan siirtolaiset johonkin tilawaan wajaan, puhui siellä heille Herrasta ja oikeasta kotomaasta, johon pyrkiä tulee,

tarjosi kirjoitustarpeita sekä toimitti kirjeet postiin. Tässä toimessaan häntä autti ja kun hän kiwulloisuuden kautta tuli estetyksi, työtä jatkoi kaksi englantilaista työmiestä. Ammatiltaan kuorma-ajureita, he rattaillansa opiskeliwan ruotsin kieltä wertailemalla ruotsalaista Uutta Testamenttiä englantilaiseen ja kysellen kohtaamiltaan ruotsalaisilta kuinka se ja se sana olisi äännettäwä. Ilman palkkaa wähääkään owat he niin pitkittäneet jo vuosikautia ewankeliumin työtä, eiwätkä wäsyneet, sillä Kristuksen rakkaus on antanut woimia heille.

Jos nyt englantilaiset työmiehet näin paljon muukalaisten hywäksi tekewät, tottapa Suomenkin kristityt, olletikin opettajat, joiden Wirkakin joheitä siihen welwoittaa, woiwat ja tahtowat jotain tehdä omaan weljeinsä hywäksi.

Tässä nim. on juuresta aloitettawa. Kansaamme ei ole opetettu Herran kaswoin edessä waeltamaan, eikä koettelemaan, mikä Jumalan tahto on. Kristillisuus ei ole saanut läpi tunkea käytännöllistä elämää, se ei ole tullut yleisesti sydämen asiaksi. Tässä on siis parannus tehtäwä. Uskonnon opetus kansa – ja rippikouluissa saakoon enemmän käytännöllisen luonteen. Johdettakoon nuorisokaikissa elämän kohdissa koettelemaan, mikä Herran tahto on, ja antamaan sen tulla ratkaisewaksi, kuten Ap. Jaakoppi 4 luvun 13 ja seuraawissa wärsyissä opettaa, myöskin Amerikkaan ai’ottaissa. Welwoitettakoon heitä tutkimaan niitä syitä, jotka tuohon tärkeään askeleeseen kehoittawat, onko Jumalan tahto, että jättäwät työnsä isänmaansa hywäksi ja nykyisen kutsumuksensa, wanhat wanhempansa ja awiokumppaninsa rikauden himosta tahi tyytymättömyydestä. Passin saamiseen on papin kirja tarpeellinen, ja silloin on sanan palwelijalla hywä tilaisuus näitten kohtain teroittamiseen, että jos wälttämättä täytyy Amerikkaan mennä, niin mentäköön silloin Jumalan nimessä ja Hänen kanssaan, Häneen luottaen ja Hänen johdattamana. Ja jos niin matkalle lähdetään, silloin otetaan myöskin Herran sana ruoaksi ja wirwoitukseksi. Raamattu olisi tehtäwä tutuksi kansalle. Sunnuntaikouluissa olisi olletikin sen käyttämiseen opastettawa. Ja jokaisessa pappilassa tulisi olla alituinen raamattu-warasto. Kun kerta on waraa ostaa satamarkkasen ja enemmänkin maksaman piletin, on kyllä jokaisella waraa 1½ markkaa tai 70 p. Raamatun tahi ainakin Uuden testamentin ostoon käyttäwä, kun sen tarpeellisuudesta waan muistutetaan. – Mutta warsinkin siirtolaistulwan päälähtöpaikassa, Hankoniemessä, pitäisi olla toimellinen Raamatun myyjä, joka jo-

kaista poismuuttawaa kansalaista elämän veden lähteelle kutsuisi. Luulisihan, että useimmat noista sadoista siirtolaisista, jotka wiikon wieryessä Hankoniemeen keräytyvät lähtöhetkeä odottamaan, mielelläänkin tulisiwat vielä kerran yhdessä kokoon Herran huoneesen, jos joku heitä sinne kutsuisi ja siellä heille Herran rakkaudesta puhuisi, muistuttaisi matkastamme iankaikkisuuden maata kohti ja kehottaisi sitä kultaa kokoomaan, jota ei koi syö, eikä ruoste raiskaa, eiwätkä warkaat kaiwa ja warasta. Hankoniemen warsinainen pappi ei ehkä ehtine tähän, sen wuoksi se olisi jonkun lähetyssesuramme asia. Mutta merimies – ja pakanalähetystoimeen se ei kuulu, se olisi siis Lutheril. Ewankeliumiyhtiön lähin tehtävä. Sillä on siihen kyllä warojakin, eiwätkä ne woi paremmin tulla koskaan käytetyiksi. Toiwomme, että se ottaa ehdotuksemme suosiollisesti huomionsa.

Jos tämmöinen siirtolaislähetyssaarnaaja saataisiin, woiisi hän myös olla maallisestikin neuwonantajana, mitä matkalla tarwitaan ja waaditaan y. m. Myöskin kansantajuisten kirjasten kauinta tulisi walaista Amerikan oloja ja isänmaan hylkäämisen merkitystä. Ehkä woiisi kansanwalistusseura ottaa tämän kohdan punnitaksensa?

Seuraawissa kirjeissä tahdon koettaa walaista muutamia kohtia täkäläisistä oloista, jos niistä ehkä jollekin muuttohaluiselle olisi waroitusta ja isänmaan ystäwille ajattelemista.

San Franciscossa, elok. 9 p. 1890.

Matti Tarkkanen

Uusi Suometar

N:o 270 – 20.11.1890

Siirtolaisuudesta Amerikkaan.

II.

Amerikan matka on siis päätetty tahi päähän pistänyt. Piletti mennään ostamaan, passit ottamaan, ja niin on pian jätetty hywästit waimolle ja lapsille, ijäkkäille wanhemmille ja sisaruksille. Kyynel silmässä muserretaan rikki tai pyyhittään pois kämmenellä, ja kohta on waan muisto jäljellä kotikylästä, syntymäseudusta ja isänmaasta.

Mutta nytpä alkawat myöskin murehet, waiwat ja wastukset. Tosin ei mikään ”linja” ole juuri paljoa huonompi toista, sillä suuri kilpai-

lu pakoittaa pitämään hinnat, ruo’an ja kohtelunkin joksikin yhtäläisinä kaikilla laiwoilla. Mutta eipä niissä niin mukawaakaan taida yhdessäkään olla, niinkuin ei perin alhaisten hintain tähden juuri muuta mukawuuksia waatiakaan. – Ja, kuin kaikki matkustajat owat kampsuineen sijansa saaneet, aallot alkawat laiwaa keinutella ja meritauti ummehtuneessa ilmassa ahdistaa, kowin jo alkaa mieli sumeaksi käydä, jopa taitaa matkassa tosi ollakin. Ja vielä muutama päivä, muistumaampa rupeaa isänmaakin, jo tuumitaan ”taittiinpa tuhmia olla!”

Tiheään ehdetaan siirtolaiset laiwoissa. Kamioon tai ”ruumaan” jonka pinta-ala on korkeintaan 30 neliömetriä, on makuupaikat laitettu 24:lle jopa useammalle hengelle. Kuten saunan laivoilla saawat siellä sitten kahdessa kerroksessa toinen toisensa kyljessä lewätä, kistuineen, karpineineen, – sänkywaatteet tulee olla jokaisella omat.

Näin ei ole kuitenkaan kaikissa laita. Göteborgista Hull’iin wiewät siirtolaisia Wilson yhtiön höyrylaiwat. Niissä (kuten Saksaan ja Tukholmaan wiewillä laiwoilla) on koko wälikansi laitettu yhdeksi huoneeksi, jossa kaikki miehet, waimot ja lapset sekasin oleskelewat. Ja kertomuksien mukaan saawat matkustajat elää kuten elukat, ilman wähintäkään peräänkatsantoa, hoitoa tahi järjestystä. Kewytmielistä nuorta kansaa on kymmenittäin jopa sadoittain yhdessä; wanhemmat ja muut waroittajat on jätetty eikä Jumalankaan silmästä wälitetä mitään. Näin muuttuwat laiwat pian uiwiksi helweteiksi, täynnä kaikkea saastaisuutta. – Silloin alkaa Suomen neidon Amerikan halu jähtyä; jo toiwosi pääsewänsä takaisin turwattuun, suojattuun kotipiirtiin, puhtaaseen ilmapiiriin, ja vielä turmeltumattoman nuorukaisen huulilta puhkee ehdottomasti huu-dahdus: ”woi kaikkeen sitä ihminen myöskin hawittelee!”

Mutta katumus on nyt jo myöhäistä. Eteenpäin waan mennään. Tottapa matka kerran loppuukin. Ymmärtämättä sanaakaan siirtolaisasiamiesten puheista saatetaan he laiwasta junaan ja junasta laiwaan, kunnes ollaan wihdoin waltamerellä. Täällä on olo kuitenkin hiukan parempi. Ruokaa rupeaa tulemaan riittäwästi, ettei siitä pöytäin ääressä tapella tarwitse; miehillä ja naisilla on kokonaan eri osastonsa, jotenka nuorikansa saapi ainoastaan päiwisin olla kannella yhdessä. – Yleensä tulewat ainakin englannin kieltä taitawat kaiken kohtuuden mukaan tar-

peensa saamaan; puhtaudesta ja ilmanwaihdsta koetetaan myöskin pitää huolta; laiwan lääkäri antaa sairaille lääkkeitä ja hoitoa maksutta, – ja mikä pääasia on, matka käy joutuun, 6:desta 9: sään vuorokauteen, sillä harwoin enää tapah-tunee, että siirtolaisia eläinten kuljetuslaiwoilla wiikkokausia merellä piinattaisiin.

Jopa alkaa Amerikan manner näkyä, liiket-tä, mahtawuutta, minne waan silmänsä kääntää. Tullaanhan New-Yorkiin. Amerikan kaupan kes-kipisteeseen. Nythän sopii unhottaa matkan was-tukset! Johan me olemme wihdoinkin perille?

Näin nyt satamaan kulkiessa kuwitellaan, kuinka wapauden maa on syli awoinna antamaan työtä, leipää ja rikkautta kaikille, jotka sen päälle jalkansa astuwat, kuinka nyt 3 dollaria päiwäs-sä ansaitaan ja niin ja niin monessa kuukaudessa niin ja niin paljon kootuksi saadaan. – Waan eipä olekaan New-York wielä koko Amerikka, äskei-set unelmat warsin pian todellisuudentieltä haihtu-wat, nythän wasta waikeudet nim. alkawat.

Siirtolaistulwan maallelasku paikkana on pit-kiä aikoja ollut eräs Castle Garden niminen mah-dottoman iso sali. Tarkoituksena oli sen kautta antaa jotain turwaa oudoille muukalaisille. Mutta itsewaltiaan johdon kautta (se on nim. kokonaan riippumaton waltion ja kaupungin wirastoista) on se usein antanut aihetta oikeutettuihinkin wal-ituksiin. Papeilta sinne usein kielletään pääsy ja sen sijaan sinne kaikenlaisia ”runnareita”, s. o. hotellien y. m. asioitsioita lasketaan. Tänä ke-sänä onkin se ollut hallituksen tutkinnon alla ja siirtolaiset kokoontuneet toiseen lähelläolewaan rakennukseen.

Täältä nyt siirtolaispari lopullisesti hajoaa. Osa oli jo englannissa kääntänyt kulkunsa Bos-toniin ja Kanadaan, mutta pääjoukko wasta nyt eriyää yksi yhtäälle, toinen toisaalle. Suomalai-sistammekin jatkawat muutamat matkaa Pensyl-wanian, Ohion tai Michiganin wuorikaiwoksil-le, toiset Wisconsiniin, Minnesotan ja Dacotan uudisasutuksille, ”farm”cille, toiset aina kaukai-seen länteen Californiaan ja Oregoniin, – mut-ta suuri osa ei jaksakaan matkaa maksaa edem-mäksi, waan koettaa New-Yorkin seuduilla työtä löytää.

Näitten kohtalo on kaikkein waikein. Useim-milla ei ole ketään tuttuja auttamassa, työpai-koista on jo niin suuri kilpailu, että n. k. ”puhu-mattomat”, s. o. Englannin kieltä osaamattoman on perin waikea mitään soweliasta työtä saada. Warsinkin waimon puolien on tukalaa ja waaral-

listakin, ennen kuin kelwolliseen palveluspaik-kaan pääsewät.

Äskettäin toimitetuissa tutkinnoissa on nim. huomattu, että heitä uhkaa jo waara aawalla wal-tamerellä. Siirtolaisten joukossa on naisia, warta wasten siihen palkattuja, jotka koettawat matkan kestäessä tekeytyä ystäwiksi kauneimmille poh-joismaiden tyttärille, luwaten hankkia heille hy-wän paikan, ja kun nämä sitten wiattomuudes-saan uskowat heitä ja lähtewät Castle Gardenista ”ystäwänsä” mukana, owat he suuressa kaupun-gissakokonaan jätetyt näiden armoille, ja joh-detaan kaikenlaisiin riettauden pesiin. Samaten Castle Gardenissa monet muut miehiset ja wai-moset ”runnarit” koettelewat houkutella herkkä-uskoisia muukalaisia mukanaan, wieden heidät hengelliseen ja ruumiilliseen turmioon. Tätä tie-tä on moni Suomenkin neito hukkaantunut.

Kyllin wakaisesti ei siis woi nuorta kansaa waroittaa olemaan waruillansa, ja jo kotoa päin koettamaan pitää huolta, että joku tuttawa on wastaanottamassa siinä mihin aikoo pysähtyä.

Rautatiet wiewät New-Yorkista lähtewät nopeasti perille. Kuitenkin kulkewat siirtolaisju-nat tawallisesti hitaammin kuin muut matkusta-jajunat. Owatpa he ennen usein saaneet seurata tawarajunia, jolloin matka länteen on kestänyt wiikkokausia, waikka wiidessäkin vuorokau-dessa hywin olis ehtinyt. Parin dollarin lisämak-sulla woipi pitemmillä matkoilla saada sijan ma-kuuwaunussa, jolloin matka ei tule wäsyttäväk-si. Ruokaa woi myös saada erityisillä asemilla, waan maksaa se 50-75 centtiä ateria eli siis noin 3 markkaa. Sen wuoksi warustawat wähäwarai-set Amerikkalaiset aina ewäskorin mukaansa. Jos on joku läkkikuppi ja pieni wäkiwiinalamppu mukana sekä joku kakao – tahi lihaekstrapurkki, woi matkalla ilman maksua särwintäkin saada.

Tärkeintä on kuitenkin saada selwille, owat-ko piletit oikeaan paikkaan ja sopiwaa kulku-tietä. Usein on lähetetty siirtolaisraukat ihan wäärään paikkaan, ja kun eiwät osaa sanaakaan puhua, owat huutawassa hukassa. Kertakin tuli joukko suomalaisia San Franciskon kautta Asto-riaan. Mutta yhdellä joukosta ei ollutkaan pilet-tiä edemmäksi! Asiamies oli pettänyt. Kaikkien kukkarot oliwat tyhjiä, ettei saatu pilettiä edem-mäksi hänelle. Päätettiin siis että ukko odottaisi laiturilla (!) siksi kun toiset ehtiwät lähettämään ystäwiltä Astoriasta matkarahaa (siihen menisi nopeimmassakin tapauksessa wiikko)! No mies käwelee, käwelee laiturilla, käwelee päiwän, kä-

welee toisen, ei puhu, ei tee kellekään pahaa, waan ei myös saa suupalasta syötäväksi. Polisit alkawat wiimein oudoksua, luulewat miestä hulluksi, lähtewät puhuttelemaan, mies kypälämäkeen, – joutuu polisikamariin, saadaan wihdoin selko että ukko on jostain Suomen puolelta, ja niin Wenäjän kenralikonsulatin awulla saadaan hän autetuksi matkansa perille. – Tämmöiset tapaukset eiwät ole warsin harwalukuisiakaan.

Kulkuteittenkin walinnan wuoksi on tarpeellista luotettawain asioitsijain puoleen kääntyä. Joku wuosi takaperin wielä tapahtui esim. Southern Pacific rautatiellä lakkaamatta, että siirtolaisjunat, joita wiettiin tawarajunain mukana, seisautettiin tuntikausiksi, jopa päiwiksi keskellä Teksaksen ja Uuden Meksikon polttawan kuumia heinäaawikoita. Sanotaan ihmisten sielä tulleen kuumuudesta monesti mielenwikaan, jopa kerrotaan Amerikan muuten niin uupumat-

tomien sanomalehtimiestenkin sanoneen mahdolltomaksi seurata perille saakka näissä siirtolaisjunissa. Mutta asioitsijat eiwät sitä kysy, waan lähettäwät sitä tietä mikä heille parhaiten rahaa säästää. Parasta lienee ylipäänsä keskittää, Union Pacificin kautta mannermaan poikki kulkea, tahi kesäsydännä Canadian Pacific tietä, koska se on pohjoisin.

Yleisesti neuwoksi Amerikan matkailijoille täytyy antaa tuo kamala ohjaus: älä luota yhteenkään tuntemattomaan, olletikin, jos he suuria lupaawat ja mielin kielin koittawat olla. Älä usko tuntemattomain wakuutuksia, ja jos olet waimonpuoli olletikin, älä salli wähääkään tutawuuden tekemistä heidän puoleltaan. Ota selko oikeuksistasi ja waadi asianomaisilta ujostelematta niitä saadaksesi nauttia. Amerikassa täytyy jokaisen itse hoitaa itsensä!

Matti Tarkkanen

Tekstin puhtaaksikirjoitus ja taitto:

Siirtolaisuusinstituutti

<http://www.migrationinstitute.fi>

Alkuperäistekstit haettavissa

Historiallisesta sanomalehtikirjastosta osoitteessa:

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti>

Yksittäisen lehden numero löytyy helpoimmin
sivuston **selailu**-toiminnon kautta.

Kansalliskirjaston DIGITOIDUT AINEISTOT

Suomeksi | På svenska | In English

Etusivu

Sanomalehdet

Pienpainatteen

Aikakauslehdet

Muut tietokannat ja verkkoaineistot

Pikahaku

Hae

HISTORIALLINEN SANOMALEHTIKIRJASTO

Pääsivu

Selailu

Haku

Tarkennettu haku

Artikkelihakemisto

Palaute

Tervetuloa tutustumaan Suomen historiaan ja menneeseen aikaan vanhojen sanomalehtien kautta!

för Helsingfors och L